

SİNİR SİSTEMİ DEĞERLENDİRİLMESİ VE KLİNİK KARAR VERME

Prof. Dr. Fatma Demir Korkmaz

“Gözler aklın bildiğini görür”
GOETHE

GİRİŞ

Sinir sisteminin tanılanmasında hastanın sağlık öyküsünün alınması ve fiziksel muayenesinin yapılması; beyin, medulla spinalis, periferik sinirlerin ve kasların durumları hakkında bilgi edinmemizi sağlar. Günümüzdeki ayrıntılı radyolojik ve laboratuvar testlerindeki gelişmelere rağmen teşhislerin %90'ına iyi alınmış bir anamnez ile ve dikkatle yapılmış nörolojik muayeneyle doğru olarak ulaşılmaktadır.

Birbirinden farklı hastalıklar merkezi sinir sisteminde (MSS) aynı bölgeyi tutarak birbirine benzer etkiler yapabilir. Sinir sistemi hastalıklarının belirtileri birçok sistemik hastalığa eşlik edebildiğinden sistemlerin tam olarak gözden geçirilmesi gereklidir. Aynı şekilde birçok MSS hastalığı herediter özellik taşıdığından hastanın soy geçmişi de son derece önemlidir.

SİNİR SİSTEMİ ANATOMİ VE FİZYOLOJİSİ

Sinir sistemi yapısal olarak merkezi sinir sistemi (MSS) ve periferik sinir sistemi olmak üzere iki bölümden oluşur. Merkezi sinir sistemi beyin ve spinal korddan oluşmaktadır. Bu iki yapı istemli ve istemsiz duyları ve motor uyarıları toplar ve yorumlar. Periferik sinir sistemi ise kraniyal ve spinal sinirlerden oluşur. Periferik sinir sistemi merkezi sinir sistemine impulsları getiren ve merkezi sinir sisteminde organlara impulsları ileten sinirlerden oluşur.

İşlevsel olarak ise sinir sistemi otonomik sinir sistemi ve somatik sinir sistemi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Otonomik sinir sisteminin sempatik ve parasempatik kısmı bulunur ve homeostazisten sorumludur. Somatik sinir sistemi ise duyuusal kısımdır.

XII. Kranyal Sinir (N.Hypoglossus): Dilin motor siniridir. Çekirdeği bulbustadır. Kafatasından oksipital kemiğin kondili hizasında canalis nervi hypoglossi'den geçerek çıkar. Muayenesinde ağız açık durumda iken dilin pozisyonu, atrofi ve fasi-külasyon bulunup bulunmadığı gözden geçirilir. Sonra hastadan dilini çıkarması istenir. Tek taraflı XII. kranyal sinir felcinde dil felçli tarafa doğru sapar. Dilin aynı yarısında atrofi görülür (Şekil 8.22). İki taraflı n. hypoglossus lezyonlarında dilin dışarı çıkarılmadığı, hatta ağız tabanında hiç hareket etmediği dikkati çeker. Par-kinson hastalığında dilde tremor görülebilir.

SONUÇ

Sinir sistemi tanınması oldukça karmaşık olup, iyi anatomi ve fizyoloji bilgisi ile birlikte hastalıkların klinik belirtilerini de iyi bilmeyi ve yorumlamayı gerektirir.

SÖZLÜK

İdiopatik: 1. Nedeni veya kökeni bilinmeyen. 2. Belli bir bozukluğa veya hastalığa bağlı olmayan.

Konstriksiyon: Sıkışma, büzülme, daralma.

Akomodasyon: 1. Uyum, uyum süreci. 2. Farklı mesafelerdeki cisim görüntülerinin retina üzerine net düşmesini sağlamak için kaslar aracılığıyla göz merceğinin bu değişik mesafelere kendisini ayarlaması veya uyum sağlama mekanizması.

Kontraksiyon: 1. Kasılma. 2. Hacimce küçülme veya büzüşme. 3. Kasılma nedeni ile organ duvarlarının birbirine yaklaşması.

Vazokonstriksiyon: Kan damarı iç çapının daralması.

Tonus: Kasların dinlenme sırasında da korudukları daimi gerginlik.

Konvulsiyon: İskelet kaslarının istem dışı, ani, şiddetli veya seri olarak kasılması.

Konfüzyon: Kişide düşüncelerin birbirine karışması nedeniyle zeka ve algılama gücünün çekmesi ile karakterize bir durumdur.

KAYNAKLAR

1. Görgülü RS (2002) Hemşireler için fiziksel muayene yöntemleri. 72 Tasarım LTD şti. Ankara, s185-207.
2. Ulaş Ü.H. Nörolojik Muayene. <http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/ichastaliklari/files/kitaplar/68.pdf> (Son erişim tarihi: 08 Haziran 2011).
3. Bickley LS. (2004) Bates fizik muayene rehberi. İstanbul: Nobel Tıp s.43-105,555-620
4. Erdil F, Özhan Elbaş N (2008) Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, Aydoğdu Ofset matbaacılık 5. baskı, Ankara, s137-160.

5. Demir Korkmaz F. (2014) Sinir Sistemi Değerlendirilmesi, İçinde: Sağlığın Değerlendirilmesi, Eti Aslan F (Eds), Acıbadem Üniversitesi yayını S.197-218
6. Hooken GB, Blackwell W, (2011) Vital for Nurses: Health Assessment, Wiley-Blackwell.S.178-192
7. Karadakovan A (2011) Sinir Sisteminin Tanılama Yöntemleri, İçinde: Dahili ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım, Eti Aslan F, Karadakovan A (Eds), 2.Baskı. Adana Nobel Kitabevi, s1165-1187.
8. Lewis SC, Heitkemper MM, O’Brean PG, Bucher L (2007), Medical Surgical Nursing, Seventh Edition, Mosby Elsevier, S.1441-1560
9. Burns KR, Johnson PJ (1980) Health assessment in clinical practice Englewood Cliffs, N. J. : Prentice-Hall. S309-354
10. Altındağ E, Ertaş M. Otonom Sinir Sistemi ve Hastalıkları. Son Güncelleştirme Tarihi: 21.3.2009 <http://www.itfnoroloji.org/otonom/otonom.htm> (Erişim tarihi: 08 Ağustos 2011).
11. Bahar S, Aktin E. Kranyal Sinirler. <http://www.itfnoroloji.org/semi2/cranial.htm> (Erişim tarihi: 08 Haziran 2011).
12. Schwartzman RJ (2006) Differential Diagnosis in Neurology, IOS Pres, Amsterdam.
13. Fuller J, Schaller-Ayers J (1990) Health assessment : A nursing approach, Lippincott, Philadelphia. Sf269-342
14. Thompson HJ. (2006) Neurologic Assessment of the Older Adult a Guide for Nurses AANN Clinical Practice Guideline Series. Thompson HJ (Eds). Clinical Practice Guideline Series.
15. Chapter 1 - The Neurologic Examination. [https://www.aan.com/uploadedFiles/Website_Library_Assets/Documents/4.CME_and_Training/2.Training/4.Clerkship_](https://www.aan.com/uploadedFiles/Website_Library_Assets/Documents/4.CME_and_Training/2.Training/4.Clerkship_(Erişim tarihi: 31 Mayıs 2016)) (Erişim tarihi: 31 Mayıs 2016)
16. Guyton AC (1984) Textbook of Medical Physiology. Çeviren: Gökhan N, Çavuşoğlu H. Nobel Tıp Kitabevi. Ankara, s779–1082.
17. Nursing Link. Physical Assessment. Chapter 8: Neurological System. <http://nursing-link.monster.com/training/articles/240-physical-assessment---chapter-8-neurological-system> (Erişim tarihi: 10 Haziran 2011).
18. Araç N (2004) Nörolojik Muayene, İçinde: Hasta Muayenesi ve Klinięe Giriş, Gümüşdiş G (Ed), Ege Üniversitesi Tıp Fakóltesi Yayın no: 150. III. Baskı, İzmir, s369-447.
19. Larnar AJ (2001). Dictionary of Neurological Signs :Clinical Neurosemiology, Kluwer Academic Publishers, Hingham, USA.
20. Gövsa Gökmen F (2001) Temel tıp terimleri sözlüğü, Gövsa Gökmen F (Eds) İzmir Güven Kitabevi, İzmir.
21. Black JM, Hawks H (2005) Medical-Surgical Nursing: Clinical Management for Positive Outcomes, 7th Edition, Volume:2. Elsevier Saunders, s.1910-1941.